

מדריך להוראה מותאמת לימים מורכבים

מצב מלחמה או חירום מציב בפנינו אתגרים מורכבים. מסמך זה מציע כלים מעשיים לתכנון הקורס, להנגשת תכני הלמידה ולהתנהלות מיטיבה לאורך הסמסטר.

01 | הנגשת תכני הקורס

בעת חירום, ישנה חשיבות גדולה להנגשה וארגון של תכני הקורס, כדי לאפשר לסטודנטים/ות להשלים תכנים באופן עצמי או לחזור עליהם. שני עקרונות מנחים:

עיקרון א' – ארגון להפחתת עומס ארגון תכני הקורס להפחתת אי-ודאות ועומס בתהליך הלמידה.
עיקרון ב' – גמישות מרבית התאמת חומרי הלימוד ללמידה עצמית, לסטודנטים/ות שנאלצים להעדר או שחווים קשיי למידה.

ארגון אתר הקורס

- **מספור השיעורים** – באמצעות תאריך או מספר סידורי.
- **מבנה אחיד לכל שיעור** – סדר קבוע: מצגת, הקלטה, מטלה, חומרי העשרה.
- **שמות ברורים למשאבים ולפעילויות** – לדוגמה: 'מצגת שיעור 3', 'מטלת סיכום מאמר א'.
- **הדגשת חובה לעומת רשות** – הבחינו ויזואלית בין תכני חובה לתכני העשרה.
- **הדגשת מועדי הגשה** – עם קישור ישיר לתיבת ההגשה.
- **ייעוץ בארגון אתר הקורס** – ניתן לקבל ייעוץ בסיוע [צוות Virtual TAU](#).

יצירת תכנים ללמידה עצמית

- **יצירת עזרי למידה מחומרי הקורס** – ניתן להיעזר בכלי AI להנגשת התכנים לתצורות שונות כגון סרטון, מצגת, שאלות חזרה או פודקאסט. **למדריך שימוש ב- NotebookLM**. *
- **מצגות** – הוסיפו הסברים מפורטים ב"הערות" מתחת לשקופית, כך שיוכלו להתאים ללמידה עצמית. לשמירת המצגת כקובץ PDF בחרו באופציית השמירה "שמור עם הערות".
- **רשימות מרצה** – רצוי להעלות "רשימות מרצה" מוקלדות (ולא בכתב יד), מחולקות לפי נושאי הקורס. ניתן להיעזר בכלי AI להמרה מכתב יד (נדרשים בקרה ותיקונים). *
- **יצירת סרטונים** – סרטונים מאפשרים שליטה בקצב הצפייה, חזרה לפי הצורך, ולמידה בכל זמן ומקום. ניתן להפנות לסרטונים קיימים ברשת בקישור מאתר הקורס, או לצלם סרטוני למידה מבוססי מצגת על ידי הקלטת מסך (**מדריך להקלטה**). שילוב כתוביות יאפשר צפייה ללא קול וינגיש את התוכן לכבדי שמיעה.

* שימו לב שלא להעלות מידע אישי או רגיש לכלי AI.

02 | תקשורת במהלך הקורס

המלחמה היא אירוע מתגלגל שישפיע לאורך כל הסמסטר. ככל שניצור בכיתה אווירה בטוחה ותומכת, נוכל לסייע לסטודנטים/ות להתמיד בלמידה לצד הקושי.

א. ניסוח תכתובות בעזרת AI

ניתן להיעזר בכלי AI לניסוח מהיר של מיילים והודעות לסטודנטים/ות. לדוגמה, ניתן לבקש מהכלי לנסח הודעה על דחיית מועד הגשה, עדכון על שיעור מקוון, או מענה לשאלה נפוצה – תוך ציון ההקשר הרלוונטי. בקשו ניסוח ברור ואקדמי המביע רגישות למצב לצד שמירה על מיקוד בלמידה, ולאחר מכן ערכו והתאימו אותו לסגנון האישי ולנסיבות הקורס שלכם.

דוגמה לפרומפט: אני מלמד/ת את הקורס [שם הקורס] בתחום [תחום]. נסח/י הודעה לסטודנטים/ות בנושא [תוכן ההודעה]. ההודעה צריכה להיות אמפטית לתקופה של חוסר ודאות, אך ממוקדת ומקצועית. הניסוח צריך להיות קצר וברור, ולשדר בהירות ויציבות. כתוב/י בעברית.

* שימו לב שלא להעלות מידע אישי או רגיש לכלי AI.

ב. יצירת תחושת ודאות

- עיתות חירום מלוות בחוסר ודאות המקשה על התפקוד. ארגון וסדר ברצף הקורס יסייעו:
- פתיחת שיעור** – הזכירו מה נלמד בשיעור הקודם ומה צפוי כעת. מקמו את הסטודנטים/ות ברצף הקורס בעזרת [מפת קורס](#) או סילבוס.
- מפת שיעור** – הציגו ראשי פרקים בתחילת השיעור וחזרו אליהם בכל מעבר בין נושאים. מסייע גם לניווט בהקלטות לאחר מכן. תוכלו להיעזר ב**תבניות למפת שיעור**.
- תזכורות** – ציינו מועדי הגשה בשיעור, שלחו מייל תזכורת.
- הקלטות** – העלו ל-Moodle מוקדם ככל הניתן ועדכנו את הסטודנטים/ות. מומלץ ליצור ראשי פרקים להקלטות, שיקלו על ניווט בשיעור. להרחבה בנושא: [הקלטות הקורס](#).

ג. יצירת שייכות וסביבה תומכת

- פנייה בשם** – שימוש בשמות אישיים מסייע למחברות ולקשב. בכיתות גדולות – שאלו בעת ההשתתפות.
- משוב חיובי** – הדהדו רעיונות, סמנו את ערך תרומת הסטודנטים/ות, חשבו מה יעודד השתתפות.
- עזרה הדדית** – בקשו מהסטודנטים/ות להיות ערניים/ות לעמיתיהם. אם ידוע על סטודנטים/ות שנאלצים להעדר, שאלו מי יכול ללוותם.
- כללי שיח** – בשיעורים עם תוכן רגיש, הזכירו בתחילת השיעור את נורמות השיח.

ד. נגישות המרצה

- ערוצי תקשורת** – ציינו איך ניתן לפנות אליכם: מייל / Moodle, ומהו זמן המענה הצפוי.
- הקשבה** – הזמינו שיתוף בקשיים המשפיעים על הלמידה. הקשיבו ובמידת הצורך הפנו לגורמי מקצוע.
- נוכחות בכיתה** – ככל שניתן, הגיעו כמה דקות לפני השיעור והישארו אחריו לשאלות אישיות.
- ערנות לסימני מצוקה** – שימו לב לסטודנטים/ות הנראים מנותקים, מחסירים הרבה שיעורים, או לא מגישים מטלות. פנו אישית במייל והפנו לגורמים מתאימים. לקריאה נוספת: [שמירת קשר עם הסטודנטים/ות](#).

03 | התאמת ההערכה בקורס

התאמת אמצעי הערכה

בתקופה בה הקשב ללמידה מוגבל, מטלות רבות עלולות ליצור מעמסה גדולה מדי. דרכים להתאמה:

- **הפחתת מטלות** – בחנו אילו מטלות הכרחיות, האם יש כאלו עליהן ניתן לוותר, וצמצמו מורכבות.
- **גמישות במטלות** – ניתן לאפשר גמישות שתסייע לסטודנטים/ות לעמוד בדרישות הקורס גם כאשר זמינותם משתנה. למשל: בחירה אילו מטלות להגיש ומתי, בחירה בין פורמטים שונים להגשה (טקסט או סרטון), או עבודה אישית או בזוגות. מומלץ לשמור על מספר אפשרויות מצומצם וברור כדי לא ליצור עומס קוגניטיבי בתקופה של קשב מוגבל.
- **התאמת נושאי המטלות** – בקורסים בהם עולם התוכן עשוי להציף רגשות, מומלץ לערוך הרחקה מסוימת מהנושא.
- **עבודה בזוגות / קבוצות** – אפשרו לסטודנטים/ות לבחור עם מי נוח להם לעבוד.

התאמת קורסי סמינר

קורסי סמינר מתאפיינים בקבוצה קטנה עם ציפייה להשתתפות פעילה. גיוס למילואים וירידה בזמינות של סטודנטים/ות בעקבות המלחמה מצריכים התאמות.

פתרונות חלופיים להצגת פרזנטציה:

- הקלטת סרטון / אודיו, או הצגה מקוונת ב-Zoom.
- הגשת תוכן כתוב / מצגת מפורטת / פוסטר (למשל באמצעות Canva).
- **הגשת עבודת הסמינר:**
- אפשרות להגשה הדרגתית, תוך חלוקת העבודה על הסמינר למספר אבני דרך עם אפשרות לקבלת משוב ומתן אופציה לתיקון בין אבן דרך אחת לאחרת (אבני דרך לדוגמה: הגשת שאלת מחקר, רשימה ביבליוגרפית, ראשי פרקים ועוד).
- לקריאה נוספת: [התאמת קורסי סמינר לעידן AI](#).

04 | ניהול שיח מאתגר

בתקופות משבר, שיח על המצב עלול לזלוג למרחב הכיתתי. הכלים הבאים יסייעו לנהל שיח מכבד – שמאפשר חופש ביטוי מחד גיסא, אך גם שומר על מרחב בטוח בכיתה מאידך גיסא.

יצד לעודד שיח מכבד?

בכיתה נמצאים סטודנטים/ות עם מידת חשיפה שונה, רמות חרדה מגוונות, והשפעה אישית שונה. השונות הרבה יחד עם רמת הסבלנות הנמוכה עלולה להוביל לתגובות קיצוניות.

- **תנו תוקף לרגשות** – כאב, צער, חרדה וכעס הם לגיטימיים. אנשים שונים מביעים אותם בדרכים שונות.
- **הדגימו פתיחות** – צורת ההתנסחות שלכם מהווה נורמה להמשך השיח.
- **שפה מאחדת** – השתמשו בגוף ראשון רבים: "אנחנו בכיתה", "אנחנו בקמפוס".

הגדרת נורמות שיח

- **הקשבה ביקורתית** – הסבירו כי הקשבה ביקורתית למגוון דעות היא מיומנות מרכזית באקדמיה.
- **אמפתיה לדעות שונות** – ציינו כי בעת הזו קשה לגלות אמפתיה לדעות שונות – ננסה להאזין עד הסוף ולהימנע מאמירות כוללניות.
- **אופן ההתנסחות** – ניתן להנחות להתנסח כפי שהיו מרגישים בנוח אם ילדים היו בכיתה.
- **הצגת מגוון דעות** – הצגת מגוון דעות אינה תמיכת האוניברסיטה בהן – היא ביטוי למחויבות לחשיבה ביקורתית.
- **לחופש הביטוי יש גבולות** – לא נקבל אמירות אלימות, מכיליות או גזעניות.

מודל הרמזור – איך מגיבים לאמירות שונות?

מודל שפותח על ידי [אקורד](#) (ארגון המקדם יחסים מכבדים בין קבוצות חברתיות בישראל), לסיוע בהבחנה בין סוגי אמירות בזמן אמת:

צבע	סוג השיח	דוגמה	תגובה מומלצת
אדום	שיח לא לגיטימי – אלים, מכיליל או גזעני	"כל השמאלנים/הערבים הם..."; "משפטים המכילים איומים"	"אנחנו לא מאפשרים התבטאויות אלימות, מכיליות וגזעניות." לעצור מיד ובפומבי.
צהוב	שיח לגיטימי בנימה מזלזלת	"מה אכפת לי מהמפגינים?"	להפריד בין הנימה הפוגענית לבין השאלה הלגיטימית: "שאלה על אמפתיה היא מצוינת. הנימה הפוגענית אינה לגיטימית."
ירוק	שיח לגיטימי	"תגובת צה"ל מוצדקת"; "תגובת צה"ל לא מוצדקת"	לעודד ולחזק: "זאת הבעת עמדה ביקורתית ועניינית. שיח כזה הוא מרכזי לתפקיד האקדמיה."

מבוסס על מדריכי אקורד: '[כלים להתמודדות עם אתגרים בזמנים מתוחים](#)' ו'[אקדמיה בעין הסערה](#)'.

הנחיות נוספות

- אם נוצר קונפליקט גלוי – גלו הבנה לאופנים השונים שבהם אנשים חווים את התקופה. אל תחתרו ליצירת נרטיב משותף.
- בקורסים העוסקים בנושאים הקשורים למצב – ניתן להימנע מהתייחסות ישירה, לדרוש שימוש במקורות מהימנים, או לייצר הרחקה על-ידי דיון במצבים מקבילים במקומות אחרים.

פודקאסט: [איך להתמודד עם שיח מאתגר בכיתה בתקופת מלחמה? \(Spotify\)](#)

הדקנט לחדשנות בהוראה ובלמידה, אוניברסיטת תל אביב

[לייעוץ וחשיבה משותפת על ההוראה בקורס ניתן לתאם פגישת ייעוץ אישית בלוח ההזמנות.](#)